

Araştırma Makalesi

**Türkiye’deki Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmet Sunumunda
Üçüncü Sektör Analizi**

*Third Sector Analysis in the Provision of Social Work for Asylum Seekers and Refugees
in Turkey*

Bekir GÜZEL

Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

bekirguzell@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0795-0768>

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
11.02.2020	04.03.2020	06.03.2020

Öz

İnsanların kâr amacı gütmeyen, gönüllülük esasına dayanarak toplum yararına kamusal alanlardaki faaliyetlere katılımını sağlayan dernek, vakıf, birlik, topluluk, federasyon, konfederasyon ve platform gibi oluşumlar genel olarak üçüncü sektör adı altında tanımlanmaktadır. Yaşayan bir organizma olarak üçüncü sektör, yaşanan tüm gelişmelerden etkilenecek oraya çıkmakta ve bir süre sonra yeni gelişmelerin ve değişimlerin ortaya çıkmasına yol açarak toplumsal kalkınmanın ve ilerlemenin lokomotifidir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet sunan üçüncü sektörün yaptığı çalışmaların sosyal hizmet sunumu kapsamında analiz edilmesidir. Araştırmanın verileri bu kapsamda faaliyet gösteren üçüncü sektör kurum/kuruluşlarının web siteleri incelenerek toplanmıştır. Çalışmada üçüncü sektör içinde yer alan 29’u dernek (%56,86), 12’si vakıf (%23,52), dördü sendika (%7,84), üçü konfederasyon (%5,88), üçü de platform (%5,88) olmak üzere toplam 51 farklı kurum/kuruluş analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde nitel araştırmalarda sıkça kullanılan tekniklerden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular dernekler, vakıflar, sendikalar, konfederasyonlar ve platformlar alt başlıklarıyla sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, üçüncü sektör, sığınmacılar, mülteciler, sosyal hizmet.

Abstract

Organizations, which enable people to participate in activities in the public on a voluntary basis without profit, such as associations, foundations, unions, communities, federations, confederations and platforms are generally defined as the third sector. As a living organism, the third sector emerges as a result of influences by all the developments, and after a while, it becomes the main factor of social development and progress, leading to the emergence of new developments and changes. The purpose of this research is to analyze the third sector providing services for asylum seekers and refugees in Turkey as a way of social service. The data of the research was collected by visiting the websites of third sector institutions / organizations that are active in this context. In the study; a total of 51 different institutions / organizations; 29 associations (56.86%), 12 foundations (23.52%), four unions (7.84%), three confederations (5.88%) and three platforms (5.88%) were analyzed. For the data analysis; content analysis, one of the techniques commonly used in qualitative research, was used. The findings were presented under the sub-headings of associations, foundations, unions, confederations and platforms.

Keywords: Turkey, third sector, asylum seekers, refugees, social work.

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Güzel, B. 2020. Türkiye’deki Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmet Sunumunda Üçüncü Sektör Analizi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(1), 540-563

1. Giriş

İnsanların kâr amacı gütmeyen, gönüllülük esasına dayanarak toplum yararına kamusal alanlardaki faaliyetlere katılımını sağlayan dernek, vakıf, birlik, topluluk, federasyon, konfederasyon ve platform gibi oluşumlar genel olarak üçüncü sektör adı altında tanımlanmaktadır. Bu tanımlamanın yanı sıra sivil toplum kuruluşları (STK)¹ veya sivil toplum örgütleri gibi farklı adlandırmalar da yapılmaktadır. İnsanların gönüllülük esasına dayanarak başka insanlara ya da canlılara yardımcı olma çabası insanlık tarihi boyunca pratik edilegelen sosyokültürel bir davranış şeklidir. Buradaki temel motivasyon paylaşma ve yardımlaşma duyguları ile şekillenen hayırseverlik anlayışıdır. Bugün üçüncü sektör olarak tanımladığımız sistemli ve profesyonel yapıların ortaya çıkışı oldukça yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Bu noktada özellikle 16. ve 17. yüzyıllar arasında ortaya çıkan ve “burjuva” olarak adlandırılan yeni toplumsal sınıfın yeri oldukça önemlidir. Nitekim burjuva sınıfı, toplumsal sorunlara ilgi duyma ve farklı çıkarları temsil etme amacıyla örgütlenmiş ve kendine özgü “insan dostu” yaklaşımlarla çağdaş filantropi geleneğinin temellerini atmıştır. Sonraki süreçte, özellikle 19. yüzyıla kadar, kurulan ve gelişen pek çok kurum bu gelenekten evrilerek modern yapılara dönüşmüş (Çiftçi, 2012, s. 4) ve bugünkü üçüncü sektörü oluşturmuştur. Bu noktada üçüncü sektörün kapitalizmin bir ideolojisi olarak değerlendirildiği ve eleştirildiği görülmektedir. Buğra’ya (2008) göre modern biçimiyle gönüllülük ya da hayırseverlik olarak adlandırılan faaliyetler kapitalizmin ayrılmaz bir parçasıdır. Buğra (2008) üçüncü sektörü oluşturan gönüllülük veya hayırseverlik geleneğini yoksulluğun siyasileştirilmesi için kapitalist bir araç olarak görmektedir. Fakat bu geleneği kapitalizm ile özdeşleştirmek indirgemeci bir yaklaşımın sonucu olarak değerlendirilebilir. Nitekim kapitalizmin olmadığı zamanlarda veya kapitalist olmayan toplumlarda da bu geleneğin varlığı bilinmektedir.

21. yüzyıla geldiğimizde gönüllülük ve/veya hayırseverlik geleneğinden temellenen bu sektör içinde farklı yapılar (sendika, federasyon, konfederasyon ve platform gibi) ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde bu yapıların faaliyet alanlarına göre üç farklı başlık altında sınıflandırıldıkları görülmektedir. Buna göre;

- a) Aktivite merkezli olanlar (spor, kültür ve yenilenme/rekreasyon gibi alanlarda faaliyet gösterenler),
- b) Toplum merkezli olanlar (siyasi partiler, çevre örgütleri ve yerel toplum örgütleri gibi),
- c) Refah merkezli olanlar (sosyal hizmet, sağlık, eğitim gibi sosyal refah hizmeti sunanlar) (Henriksen, vd. 2008; akt. Özdemir, Başel, Şenocak, 2009, s.158).

Bu çalışmada esas olarak refah merkezli olan ve sosyal hizmet, sağlık, eğitim, barınma ya da istihdam gibi sosyal refah hizmeti alanında sığınmacılara ve mültecilere yönelik faaliyet gösteren üçüncü sektör kurum/kuruluşları ele alınacaktır. Ancak öncelikle 21. yüzyılda Türkiye’deki üçüncü sektörün durumuna kısaca değinilecektir.

2. 21. Yüzyılda Türkiye’deki Üçüncü Sektör

Sosyal refah hizmetlerinin sunumu devletin tekelinde mi olmalı yoksa devlet bu hizmetlerin sunumunda kontrol edici/denetleyici pozisyonda kalarak bu işi sivil topluma mı devretmeli? Ya da devletin ve sivil toplumun bir arada hareket ettiği üçüncü bir yol mümkün mü? Bu ve benzeri sorulardan hareketle ortaya çıkan tartışmaların giderek alevlendiği bugünlerde, Türkiye’deki üçüncü sektörün toplumsal alandaki gücü giderek artmaktadır. Üçüncü sektör, özellikle 21. yüzyılda, sadece Türkiye’de değil dünyada da giderek büyüyen ve önem kazanan bir sektör halinde gelmiştir. Örneğin bu yüzyılın başında Amerika’da yapılan bir araştırmada yetişkinlerin %50’sinden fazlasının gönüllü olarak bir işte çalıştıkları ve bu işin toplamda beş milyon tam zamanlı işe eşdeğer olduğu tespit edilirken; Avrupa kıtasında bu oranın %32,1 olduğu ve toplamda da 4,5 milyon tam zamanlı işe eşdeğer olduğu belirtilmektedir (Meier ve Stutzer, 2004). Konuyu Türkiye özelinde ele aldığımızda, üçüncü sektörde gönüllü olarak yer alan yetişkinlerin nüfusa oranının Amerika ve Avrupa’da ortaya çıkan verilerin çok altında olduğu görülmektedir.

¹ Çalışmanın devamında STK olarak kullanılacaktır.

2008 yılında *World Values Survey*² tarafından gerçekleştirilen Dünya Değerler Araştırması'nda Türkiye'de gönüllülük faaliyetlerinde bulunan yetişkinlerin oranı sadece %1,7'dir. Türkiye bu oran ile araştırmaya dâhil edilen 55 ülke arasında sonuncu sırada yer almaktadır (TEGV, 2012)³. Ancak sonraki dönemde hem ulusal hem de uluslararası kurum ve kuruluşların çabalarıyla Türkiye'deki üçüncü sektöre katılım oranlarının arttığı görülmektedir. 2019 yılı sonunda Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü⁴ (STİGM) tarafından paylaşılan verilere göre derneklere üye olan kişi sayısı (7.272.543) Türkiye nüfusunun %9'una denk gelmektedir⁵. Bu niceliksel artış kamusal alanda da çeşitli çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim 64. Hükümetin 2016 yılına ait eylem planında, Türkiye'deki sivil toplumun geliştirilmesi ve güçlendirilmesine amacıyla bir çerçeve kanun çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir. Fakat henüz böyle bir kanunun çıkarılması mümkün ol(a)mamıştır. Buna rağmen Türkiye'deki üçüncü sektöre olan katılımın artması ve bu sektörün gelişmesi için son yıllarda STİGM tarafından yapılan çalışmalar oldukça önemlidir. Kurumun web sitesi incelendiğinde Türkiye'de faaliyet gösteren üçüncü sektöre ait farklı istatistiki (kuruluş amaçlarına, bölgelerine, illerine, faaliyet alanlarına, üye sayılarına, bütçelerine vb.) bilgilere ulaşmak mümkündür. Örneğin 2019 yılı Aralık ayı itibarıyla STİGM'nin verilerine göre Türkiye'de aktif olarak faaliyet gösteren dernek sayısı 118.845; defter tutan vakıf sayısı 5.552; iş veya hizmet kollarına göre faaliyet gösteren sendika sayısı 551; faaliyetine izin verilen yabancı STK sayısı ise 132'dir. Buna karşın üçüncü sektör içinde yer alan federasyon, konfederasyon ve platform gibi çeşitli oluşumlar ya da yapılar ile ilgili herhangi bir istatistiki veriye ulaşılamamaktadır. Türkiye'de beş ya da altı yıl öncesine kadar, bu resmi bilgilerin çoğuna ulaşamıyor olduğu düşünüldüğünde geline nokta hiç de azımsanamayacak bir ilerlemenin sağlandığı da ifade edilmelidir.

Dernekler son yıllarda Türkiye'deki üçüncü sektör içinde en çok ön plana çıkan kuruluşlardır. STİGM'nin yayınları incelendiğinde bu tespiti doğrular verilere ulaşılmaktadır. Nitekim müdürlüğün yayın organlarında (yazılı, basılı, görsel, çevrimiçi) en detaylı bilgi paylaşımının derneklerle ilgili yapıldığı, derneklerin titiz bir şekilde kayıt altına alındığı ve kamuoyuyla paylaşıldığı görülmektedir. Son dönemde üçüncü sektör ile ilgili olarak yapılan akademik çalışmalar (Solmaz & Görkemli, 2012; Emni, 2013; Karataş, 2019; Bulut, 2019) incelendiğinde de benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Burada özellikle 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti⁶nde başlayan olaylar neticesinde Türkiye'ye yönelik kitlesel olarak gerçekleşen sığınma hareketlerinin etkisi göz ardı edilmemelidir; çünkü bu süreçte Suriye'den gelen sığınmacıların öncül ihtiyaçlarının karşılanmasında dernekler sahada son derece aktif rol üstlenmişlerdir. Niceliksel olarak fazla olmaları nedeniyle üçüncü sektör içinde en çok ön plana çıkan yapılar da çoğu zaman dernekler olmuştur.

Bu çalışmada da sağlıklı ve detaylı verilere ulaşılabilirdiği ölçüde Türkiye'deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumunda aktif olarak görev alan üçüncü sektör analiz edilecektir⁷. Bunun için de üçüncü sektörün kullandığı yayın organlarına (yazılı, basılı, görsel, çevrimiçi) ulaşıp verdikleri hizmetler incelenerek faaliyet analizleri yapılacaktır.

² Detaylı bilgi için bkz. <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp>

³ 2000'li yılların başında Türkiye'deki üçüncü sektöre ait güvenilir verilere ulaşmak oldukça zordur. Sadece, o zamanki adıyla Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından kamuoyuna sunulan ve genellikle ülke içindeki toplam dernek ve vakıf sayısı ile sınırlı olan genel bilgiler mevcuttur. Bu yüzden söz konusu dönemde gönüllülük çalışmalarına katılan yetişkinler ile ilgili istatistiki bilgilere ulaşmak için uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılmıştır.

⁴ Çalışmanın devamında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü yerine STİGM kısaltması kullanılacaktır.

⁵ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-uye-sayilarinin-turkiye-nufusuna-orani>

⁶ Çalışmanın devamında Suriye Arap Cumhuriyeti yerine devlet adı olarak Suriye ifadesi kullanılacaktır.

⁷ Üçüncü sektör ile ilgili olarak uluslararası literatür incelendiğinde farklı ülkelerdeki sivil toplum faaliyetlerinin standardizasyonunu sağlamak amacıyla bir fonksiyonel sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Buna göre; Grup 1: Kültür ve rekreasyon, Grup 2: Eğitim ve araştırma, Grup 3: Sağlık, Grup 4: Sosyal hizmetler, Grup 5: Çevre, Grup 6: Kalkınma ve konut, Grup 7: Hukuk, savunuculuk ve politika, Grup 8: Hayır araçları ve gönüllülüğü artırma, Grup 9: Uluslararası çalışmalar, Grup 10: Din, Grup 11: İş

3. Yöntem

3.1. Araştırma Modeli

Yorumsamacı paradigmaya uygun olarak hazırlanan bu nitel araştırmada, araştırma modeli olarak durum çalışması kullanılmıştır. Bilimsel araştırmalarda bir araştırma modelinin seçilmesi, çalışmanın yürütülebilmesinde araştırmacıya belirli bir yol haritası sunmaktadır. Bu çalışmanın yol haritası olan durum çalışması gerçek yaşamın, güncel bağlam ya da ortamın içindeki bir durumun veya farklı durumların araştırılmasına imkân sağlamaktadır (Creswell, 2016, s. 96). Durum çalışması açısından “bir durum birey, küçük bir grup, bir ya da birkaç kuruluş veya ortaklık gibi somut varlık ya da varlıklar” olabilmektedir (Creswell, 2016, s. 98). Bu çalışmada söz konusu durum çeşitli kurum/kuruluşlar üzerinden değerlendirilmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı özellikle 2010 yılının sonunda Kuzey Afrika’da başlayan ve “Arap Baharı” olarak adlandırılan halk hareketleri sonucunda, her geçen yıl daha fazla sayıda sığınma talebi ile karşı karşıya kalan Türkiye’de, sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet sunan üçüncü sektörün yaptığı çalışmaların sosyal hizmet sunumu kapsamında analiz edilmesidir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Üçüncü sektör 21. yüzyılda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde giderek daha fazla öneme ve uygulama alanına sahip olmaktadır. Bu duruma bağlı olarak üçüncü sektörün kamusal alanlardaki görünürlüğü ve tanınırlığı da artmaktadır. Ancak son yıllara kadar gelişmekte olan ülkeler arasında kabul edilen Türkiye’deki üçüncü sektörün görünürlüğünden ve tanınırlığından pek bahsedemeyiz. Fakat 2012 yılında Suriye’de başlayan halk hareketleri sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve Türkiye sınırına gelerek sığınma/geçici koruma talebinde bulunan milyonlarca sığınmacının ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliği üçüncü sektörün görünürlüğü ve tanınırlığı açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bugün gelinen noktada üçüncü sektör sadece Suriye’den gelen sığınmacıların değil; Afganistan, Pakistan, Irak, Somali ve Bangladeş gibi farklı ülkelere gelen pek çok sığınmacının ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli görevler üstlenmektedir. Buna rağmen yapılan literatür araştırmasında bu konuda çok az sayıda akademik çalışmanın (İGAM, 2014; Türk, 2016; Mackreath & Sağınç, 2017; Yiğit, 2017; Çelik & Pekküçükşen, 2018; Yıldırım, 2019; Yiğit & Tamer, 2019) yapıldığı görülmektedir. Üstelik bu çalışmalar incelendiğinde neredeyse tamamının 2012 yılı sonrasında yapıldığı ve odağının Suriye’den gelen sığınmacılar ya da geçici koruma statüsü sahibi kişiler olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın önemi; Türkiye’de bulunan tüm sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren üçüncü sektör kurum/kuruluşlarının ilk defa sosyal hizmet sunumu kapsamında ele alınarak web sitelerinin sistematik olarak analiz edilmesidir.

3.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumunda aktif olarak görev alan tüm üçüncü sektör kurum/kuruluşları olurken; örneklem dâhil edilecek kurum/kuruluşlar rastlantısal olmayan örneklem türleri içinde yer alan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenecektir. Buradaki amaç araştırma yapılan konuya katkı sağlayabilecek çeşitliliğinin maksimum düzeyde sağlanmasıdır. Bu örneklemin tercih edilme nedeni; (1) örneklem içinde yer alan her analiz biriminin kendine özgü boyutlarının ayrıntılı bir şekilde tanımlanabilmesi, (2) farklı özellikler gösteren durumların kesiştiği noktalarda ortak temaların ortaya çıkarılmasına olanak sağlamasıdır (Patton, 2014, s. 235).

ve profesyonel meslekler, sendikalar, Grup 12: Diğer olmak üzere toplam 12 farklı grup oluşturulmuştur (Salamon ve Anheier, 1996). Ayrıca her bir grup içinde alt başlıklar oluşturularak üst başlıkta ifade edilen faaliyetler detaylandırılmıştır. Bu çalışmada 4. Grup içinde yer alan sosyal hizmetlere ait faaliyetler Türkiye özelinde sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirilen sosyal hizmet sunumu bağlamında ele alınacaktır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın temel olarak beş (5) farklı başlık altında toplanabilecek sınırlılıkları bulunmaktadır. Buna göre (1) verilerin üçüncü sektör kurum/kuruluşlarının web siteleri üzerinden toplanıyor olması ve bazı kurum/kuruluşların web sitelerinin bulunmuyor olması, (2) verilerin süreç içinde sürekli güncelleniyor olması, (3) son dönemde araştırma evreni içinde bulunan kurum/kuruluşların sayılarının sürekli artış gösteriyor olması, (4) bu konuda kapsamlı bir literatür bilgisinin bulunmuyor olması, (5) STİGM'nin paylaştığı istatistiki bilgilerin üçüncü sektör içinde yer alan kurum/kuruluş adlarını kapsamıyor olması; bu araştırmada çeşitli sınırlılıklar oluşturmaktadır.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada öncelikle içerik analizini sistematik, hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek amacıyla taslak bir Word dosyası hazırlanmıştır. Hazırlanan dosyada araştırılması planlanan web sitelerine ait olan ve araştırma amacına uygun olabilecek yedi (7) farklı başlık belirlenmiştir. Buna göre örnekleme dahil edilecek olan her bir üçüncü sektör kurum/kuruluşunun; (1) bulunduğu il/ilçe, (2) bulunduğu bölge, (3) kuruluş yılı, (4) fiziksel kapasitesi, (5) insan kaynağı, (6) sponsor desteği ya da uygulama ortağı ve (7) faaliyet alanı olmak üzere toplam yedi farklı başlık üzerinden veriler toplanmıştır. Web sitesi tarama ve veri toplama işlemleri 29 Kasım - 23 Aralık 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.7. Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analiz edilmesi amacıyla nitel araştırmalarda sıkça kullanılan tekniklerden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucuların anlayabileceği şekilde düzenlenip yorumlanmasıdır (Usta, 2007, s. 250). Daha kapsamlı bir açıklama yapmak gerekirse; içerik analizi mesaj değeri taşıyan her türlü verinin bir amaç doğrultusunda tarandığı, kategorilere ayrıldığı, özetlendiği ve bulguların araştırma amacı doğrultusunda analiz edilip yorumlandığı bilimsel bir tekniktir (Başfıncı, 2008, s. 53).

4. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma kapsamında üçüncü sektör içinde yer alan 29'u dernek (%56,86), 12'si vakıf (%23,52), dördü sendika (%7,84), üçü konfederasyon (%5,88) ve üçü platform (%5,88) olmak üzere toplam 51 farklı kurum/kuruluş analiz edilmiştir. Yapılan araştırmada Türkiye'de bulunan sığınmacılara ve mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumunda en çok dernek statüsüne sahip olan üçüncü sektör kuruluşlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak bir dernek kurma işleminin diğer (vakıf, sendika veya konfederasyon gibi) kurum/kuruluşlara göre daha kolay ve hızlı olduğu düşünülmektedir. Dernek kurmak isteyen kişi ya da kişilerin talepleri; STİGM'nin internet sitesinde toplam yedi (7) maddeyle sıralanan belgeleri tamamlayarak derneğin bulunduğu ildeki valiliğe başvurmaları sonucunda gerçekleştirilmektedir⁸.

Çalışmanın devamında bulguların daha net ve anlaşılır olması amacıyla önce derneklere sonra vakıflara, sendikalara, konfederasyonlara ve platformlara yönelik veriler sunulacaktır.

4.1. Dernekler

Türkiye'de sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren dernekler incelendiğinde; örnekleme dâhil edilen sekiz derneğin (%27,5) adında "sığınmacı" ya da "mülteci" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak derneklerin adında başta dayanışma, yardımlaşma, göç, entegrasyon, insan hakları, kardeşlik, eşitlik ve yurttaşlık gibi farklı pek çok ifade de yer almaktadır. Bu çalışmada etik ilkeler gereği örnekleme dâhil edilen derneklerin adlarına yer veril(e)memektedir. Ancak derneklerin bulunduğu il/ilçe, bölge ve kuruluş yılları ile ilgili detaylı bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁸ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-nasil-kurulur> [Erişim Tarihi: 31.12.2019]

Tablo 1. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Dernekler

Sıra	Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Sıra	Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı
1	Çankaya / Ankara	İç Anadolu	1995	16	Konak / İzmir	Ege	-
2	Sultanbeyli / İstanbul	Marmara	2014	17	Beyoğlu / İstanbul	Marmara	1995
3	Çankaya / Ankara	İç Anadolu	2014	18	Demirtepe / Ankara	İç Anadolu	1986
4	İstanbul	Marmara	1993	19	Fatih / İstanbul	Marmara	1991
5	Konak / İzmir	Ege	2008	20	Beyoğlu / İstanbul	Marmara	2010
6	İstanbul	Marmara	2017	21	Beyoğlu / İstanbul	Marmara	2007
7	Fatih / İstanbul	Marmara	2000	22	Şişli / İstanbul	Marmara	2016
8	Mardin	Güneydoğu Anadolu	2014	23	Kavaklıdere/ Ankara	İç Anadolu	-
9	Çankaya / Ankara	İç Anadolu	2013	24	Şahinbey / Gaziantep	Güneydoğu Anadolu	2011
10	Bahçelievler / İstanbul	Marmara	2015	25	Konak / İzmir	Ege	2019
11	Fatih / İstanbul	Marmara	2009	26	Osmangazi / Bursa	Marmara	-
12	Kadıköy / İstanbul	Marmara	2010	27	Elmadağ / İstanbul	Marmara	2000
13	Artuklu / Mardin	Güneydoğu Anadolu	2008	28	Çankaya / Ankara	İç Anadolu	-
14	Fatih / İstanbul	Marmara	-	29	Konak / İzmir	Ege	-
15	Kadıköy / İstanbul	Marmara	2010				

Örnekleme yer alan derneklerin 15'i (%51,72) İstanbul'da, altısı (%20,68) Ankara'da, dördü (%13,79) İzmir'de, ikisi (%6,89) Mardin'de, biri (%3,44) Gaziantep'te, biri (%3,44) de Bursa'da yer almaktadır. Bölgesel dağılıma baktığımızda; Türkiye'de sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren ve örnekleme dâhil edilen derneklerin 16'sı (%55,17) Marmara Bölgesi'nde, altısı

(%20,68) İç Anadolu Bölgesi'nde, ikisi (%6,89) Ege Bölgesi'nde ve yine ikisi (%6,89) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Örnekleme yer alan derneklerin il/ilçe ve bölge dağılımına baktığımızda; İstanbul ilinde ve Marmara Bölgesi'nde bir yoğunlaşma olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'deki sığınmacıların ve mültecilerin sayılarına, il/ilçe veya bölge bazında dağılımlarına yönelik net bir veriye ulaşmak mümkün değildir. Bu konuda düzensiz ve transit göç hareketleri oldukça önemli bir nedensellik oluşturmaktadır. Türkiye'de sadece 2014 yılında çıkarılan *Geçici Koruma Yönetmeliği*⁹ ne göre geçici koruma statüsü⁹ altına alınan Suriye vatandaşlarına dair net verilere ulaşmak mümkündür. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü¹⁰'nın 30.01.2020 tarihi itibarıyla paylaştığı verilere göre Türkiye'de biyometrik verileri alınmış toplam 3.576.344 geçici koruma statüsü sahibi Suriye vatandaşı bulunmaktadır. Bu sayının 483 bin 445'i İstanbul iline kayıtlıdır¹¹. Geçici koruma statüsü sahibi illerin sıralaması göz önüne alındığında, İstanbul ilk sırada yer almaktadır. Bu verilerden örnekleme yer alan ve web sitelerine erişim sağlanan derneklerin 15'inin (%51,72) İstanbul'da bulunmasının rastlantısal olmadığı anlaşılmaktadır. İstanbul sadece kayıtlı olarak geçici koruma statüsü altında bulunan Suriye vatandaşları için değil; diğer pek çok düzensiz ve transit göçmen için de hedef il konumundadır. Fakat GİGM'nin veri tabanında düzensiz ve transit göç ile ilgili il/ilçe veya bölge bazlı istatistik verileri ulaşılamadığı için net sayılardan bahsedilememektedir.

Örnekleme yer alan ve web sitelerine erişim sağlanan derneklerin altısı (%20,68) Ankara'da bulunmasına rağmen GİGM'nin verilerine göre Ankara en çok geçici koruma statüsü sahibi iller sıralamasında ilk 10 il arasında yer almamaktadır. GİGM (2019)'nin verilerine göre Ankara'da toplam 96 bin 124 geçici koruma statüsü sahibi ikamet etmektedir. Bu durum yukarıda İstanbul ili özelinde açıkladığımız nedensellik ile ters düşmektedir. Bu durumun nedeni araştırıldığında; 2018 yılının Eylül ayına kadar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) adına üçüncü ülke başvurularının Ankara'da bulunan uygulama ortağı bir vakıf tarafından alındığı ve bu haktan yararlanmak isteyen farklı ülke vatandaşı sığınmacıların da Ankara'ya gelerek başvuruda bulundukları tespit edilmiştir. Ancak sonraki süreçte bu başvuruların alınması ve BMMYK'ye iletilmesi GİGM ve bağlı taşra birimlerine devredilmiştir¹².

Örnekleme yer alan derneklerden dördü (%13,79) İzmir'de bulunmaktadır. 147 bin 111 kayıtlı geçici koruma statüsü sahibinin ikamet ettiği İzmir, GİGM'nin verilerine göre bu alanda ilk 10 il arasında yer almaktadır. İzmir özellikle Ege Denizi üzerinden Yunan adalarına geçerek Avrupa'ya gitmek isteyen pek çok geçici koruma statüsü sahibi, sığınmacı, düzensiz ve transit göçmen için çok önemli bir geçiş noktasıdır. Buna rağmen yapılan çalışmada söz konusu bu gruplara yönelik aktif olarak hizmet veren ve web sitesi üzerinden bu çalışmaları paylaşan çok az sayıda derneğe ulaşılmıştır. Benzer bir durum örnekleme yer alan Mardin ve Gaziantep illeri için de söz konusudur. Nitekim Türkiye'nin Suriye sınırında bulunan Gaziantep'te ikamet eden geçici koruma statüsü sahibi kişi sayısı toplam il nüfusunun %22,32'si, Mardin'de ise %10,62'sini oluşturmaktadır. Ancak yapılan çalışmada benzer özelliklere sahip olan sadece üç dernek örnekleme dâhil edilebilmiştir.

Derneklerin kuruluş yılları incelendiğinde yedi (%24,13) derneğin 2000 yılı ve öncesinde, yedi (%24,13) derneğin 2001-2010 yılları arasında, dokuz (%31,03) derneğin 2011 yılı ve sonrasında kurulduğu tespit edilmiştir. Fakat örnekleme yer alan altı derneğin kuruluş yılı ile ilgili olarak herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu derneklerin web sitelerinde paylaşılan faaliyetleri göz önüne alındığında; hemen hepsinin son dönemde kuruldukları ve aktif oldukları anlaşılmaktadır.

⁹ Burada Suriye'den gelen sığınmacılara yönelik Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hakları ve kendi iç hukuk düzenlemelerinden hareketle "geçici koruma statüsü" ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir. Aksi takdirde araştırmacı tarafından söz konusu bu kişiler sığınmacı olarak kabul edilmektedir. Bu statü 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı YUKK'un 91. Maddesi gereğince; "ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir" ifadesinden hareketle verilmektedir.

¹⁰ Çalışmanın devamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yerine GİGM kısaltması kullanılacaktır.

¹¹ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> [Erişim Tarihi: 09.01.2020]

¹² Detaylı bilgi için bkz. <https://www.unhcr.org/tr/ucuncu-ulkeye-yerlestirme> [Erişim Tarihi: 01.01.2020]

Böylece örnekleme dâhil edilen derneklerin yaklaşık yarısının (%50) Suriye’de çıkan olaylar neticesinde Türkiye sınırına yönelik gerçekleşen kitlesel göç hareketlerinden sonraki süreçte kuruldukları görülmektedir. Üstelik bu araştırmada Suriye sınırında bulunan Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden sadece üç derneğin örnekleme dâhil edildiği düşünüldüğünde bu oranın daha da yüksek olabileceği öngörülmektedir. Nitekim 2017 yılında eski adı *Helsinki Yurttaşlar Derneği* olan *Yurttaşlık Derneği* tarafından yapılan bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmaktadır¹³. Buna göre 2011 yılından sonra Türkiye’nin ilk beş büyük ilinde yer alan üçüncü sektör kurum/kuruluşlarının sayılarında niceliksel olarak bir artış gözlemlenmekle birlikte en dikkat çekici artış Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan derneklerin sayılarında olmuştur. Ancak buradaki derneklerin pek çoğu ulusal ya da bölgesel kaynakları kullanarak yerel düzeyde faaliyet gösterdikleri için profesyonelleşme ve kurumsallaşma gibi çalışmaların uzağında kalmaktadır. Dolayısıyla bu tür dernekler web siteleri ve çevrimiçi paylaşım ağları üzerinden gerçekleştirilen bu tür araştırmalarda örnekleme dâhil edilememektedirler. STİGM’nin 2011 yılındaki verilerine baktığımızda 88 bin 646 derneğin faal olduğu görülmektedir. Bu sayı 2016 yılında %23,50 oranında bir artışla 109 bin 482 derneğe; 2019 yılı sonu itibarıyla da %34,18’lik bir artışla 118 bin 950 derneğe ulaşmıştır. STİGM verilerine göre 2011 yılından itibaren Türkiye’deki faal dernek sayılarının hızla arttığı anlaşılmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi özelinde ele aldığımızda ise daha dikkat çekici bir artış göze çarpmaktadır. Örneğin 2011 yılında Gaziantep ilinde 1.148 faal dernek bulunurken, 2016 yılında bu sayı %62,89’luk bir artışla 1.870’e, 2019 yılında ise %106,44’lük bir artışla 2370 derneğe yükselmiştir (STİGM, 2020). Bu veriler incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde faaliyet gösteren derneklerin Türkiye ortalaması üzerindeki bu oransal artışına rağmen sayılarının İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi illerin gerisinde kaldığı görülmektedir (STİGM, 2020). Bu araştırmada örnekleme dâhil edilebilen dernek sayılarında da benzer bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında derneklerin fiziksel kapasiteleri, insan kaynakları ve sponsor destekleri ya da uygulama ortakları da incelenmiştir. Buna göre örnekleme yer alan derneklerin 12’sinin (%41,37) web sitesinde fiziksel kapasiteleri ile ilgili herhangi bir bilgi paylaşılmamaktadır. Fiziksel kapasiteleri hakkında bilgiye ulaşılabilen 17 (%58,62) derneğin sadece altısı (%20,68) bir genel merkeze sahip olup başka illerde ve/veya bölgelerde şubelere ya da saha ofislerine sahiptir. Geriye kalan 11 (%37,93) derneğin fiziksel kapasitesi ise bağımsız bir ofis ya da apartman dairesi ile açıklanmaktadır. Bu derneklerin bazılarının sahip oldukları merkez, şube ve saha ofislerine ek olarak toplum merkezi, destek evi, karavan ve konteyner gibi mobil mekânları da fiziksel kapasite bağlamında kullandıkları görülmektedir. Fiziksel kapasite ile ilgili verilere göre örnekleme dâhil edilen derneklerin %40’ından fazlasının nerede organize olduğu, konumlandığı ve kurumsallaştığı hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. STİGM’nin resmi kayıtları incelendiğinde bu derneklerle ilgili bir konum ve adres bilgisine ulaşılabilmektedir; ancak sivil toplumun şeffaflık ve görünürlük gibi temel değerleri açısından ele aldığımızda önemli bir eksiklik ortaya çıkmaktadır.

Derneklerin insan kaynakları ile ilgili verilerine baktığımızda 13 (%44,82) derneğin insan kaynağına ve gönüllü sayılarına ilişkin herhangi bir bilgi paylaşımı bulunmamaktadır. Diğer 16 (%55,17) derneğin kurucu üyeleri, yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri ve gönüllü sayıları ile ilgili çeşitli bilgileri paylaştıkları tespit edilmiştir. Ancak örnekleme yer alan hiçbir derneğin web sitesinde bu kişilerin kim oldukları (adı, soyadı, görevi, iletişim bilgisi) açık bir şekilde yer almamaktadır. Pek çok web sitesinde sadece kişi sayılarına yer verildiği görülmektedir. Bu durum yukarıda da ifade edilen ve sivil toplum için çok önemli olan şeffaflık ve görünürlük gibi temel değerlerle örtüşmemektedir.

Derneklerin sponsor destekleri ya da uygulama ortakları incelendiğinde; çoğu derneğin gerek ulusal gerekse uluslararası pek çok kurum/kuruluş ile aktif bir şekilde çalıştığı ve faaliyetler gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Tüm derneklerin en az bir sponsor desteği ya da uygulama ortağı bulunmaktadır. Sekiz (%27,58) dernek sadece ulusal düzeydeki kurum/kuruluşlarla çalışırken; 21

¹³ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.hyd.org.tr/attachments/article/216/turkiyede-sivil-toplum-ve-suriyeli-multeciler.pdf> [Erişim Tarihi: 02.01.2020]

(%72,41) dernek hem ulusal hem de uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kurum/kuruluşlarla birlikte çalışmaktadır. KIZILAY, AFAD, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Diyanet İşler Başkanlığı, Marmara Belediyeler Birliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi derneklerin ulusal düzeyde işbirliği içinde oldukları kurum/kuruluşlar arasında en çok ön plana çıkanlardır. Uluslararası düzeyde işbirliği içinde bulunan kurum/kuruluşlar incelendiğinde başta UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) olmak üzere UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu), UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu), UN WOMEN (Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WB (Dünya Bankası), EU (Avrupa Birliği), ECRE (Avrupa Mülteciler ve Sürgündekiler Konseyi), GIZ (Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu), BMZ (Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı), Heinrich Böll Stiftung (Heinrich Böll Vakfı) ve Friedrich-Ebert Stiftung (Friedrich-Ebert Vakfı) gibi oluşumların sponsor ya da uygulama ortağı olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bunlara ek olarak derneklerin faaliyetleri incelendiğinde Almanya, İngiltere, Finlandiya, İsveç, Hollanda ve Danimarka gibi farklı Avrupa Birliği üyesi ülkelerin büyükelçiliklerinin ya da konsolosluklarının çeşitli derneklerle işbirliği içinde oldukları da anlaşılmaktadır.

Son olarak örnekleme dâhil edilen derneklerin faaliyet alanlarına değinecek olursak; (1) psiko-sosyal destek, (2) sağlık hizmeti ve sağlık hizmetlerine erişim, (3) eğitim hizmeti, (4) sosyal uyum çalışmaları, (5) güçlendirme, katılım ve savunuculuk çalışmaları, (6) kayıt, bilgilendirme ve yönlendirme faaliyetleri, (7) doğrudan ya da dolaylı nakdi yardımlar, (8) araştırma olmak üzere toplam sekiz (8) başlık altında toplanabilecek faaliyet alanları karşımıza çıkmaktadır. Bu faaliyetler incelendiğinde sosyal hizmet sunumu içinde yer alan mikro, mezzo ve makro düzeylerdeki çalışmaları kapsadıkları anlaşılmaktadır. 1990'lı yıllarda kurulmuş ve farklı bölgelerde ya da illerde şubeleri bulunan kurumsallaşmış olarak da tanımlayabileceğimiz bazı derneklerin yukarıda sekiz başlık altında toplanmış olan tüm faaliyetleri gerçekleştirdikleri görülmektedir. Örneğin 1995 yılında İstanbul'da kurulmuş olan bir derneğin faaliyetleri aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 2. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Bir Derneğe Ait Faaliyetler

Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı
İstanbul	Marmara	1995	1- Psiko-sosyal Destek Örnek: Rehabilitasyon ve Psikolojik Destek Merkezi, Ruh Sağlığı ve Psiko-sosyal Destek Birimi.
			2- Sağlık Hizmeti ve Sağlık Hizmetlerine Erişim Örnek: Göçmen Sağlığı Merkezi, Hastane Tercümesi Desteği.
			3- Eğitim Hizmeti Örnek: Türkçe Eğitim Merkezi (Türkçe Konuşma Kulübü ve YÖS Hazırlık Kursu), Çocuk Dostu Alan, Toplum Merkezi, Çocuk ve Gençlik Merkezleri, Mülteciler Anaokulu.
			4- Sosyal Uyum Çalışmaları Örnek: Sosyal Kültürel Etkinlikler (Sinema, Tiyatro, Konserler).

	Spor Faaliyetleri (Doğa Yürüyüşleri, Futbol Maçları, Turnuvalar), Atölye Çalışmaları (Sanat, Müzik, Resim, Kodlama Atölyesi), Geziler (Kültürel Geziler ve Eğlence Yerleri Gezileri), Farkındalık Çalışmaları (Hak Temelli Atölyeler, Eğitimler, Seminerler, Geri Dönüşüm Atölyeleri), Özel Gün Etkinlikleri (Kutlama, Tebrik Toplantıları).
	5- Güçlendirme, Katılım ve Savunuculuk Faaliyetleri Örnek: Mülteci Meclisleri, Koruma/Himaye Birimi, Sosyal Hizmet Birimi, Kadın Konukevi ve Hukuki Danışmanlık Birimi.
	6- Kayıt, Bilgilendirme ve Yönlendirme Faaliyetleri Örnek: İş ve meslek danışmanlığı, çalışma izinleri ve ruhsatlandırma (İş veya eleman bulma, Muhasebe İşlemleri, Elektronik İmza (e-imza) alımı, Çalışma izni başvurusu, KEP Adresi Başvurusu, İş Yeri Ruhsatlandırma, Meslek Kurslarına Yönlendirme).
	7- Nakdi Yardımlar Örnek Sağlık/Eğitim/Gıda Harcaması Desteği.
	8- Araştırma Örnek: Mültecilere Yönelik Psikolojik Tarama ve Müdahale Gelişme Araştırması Geçici Koruma Statüsü Altında Bulunan Suriyelilere Yönelik Toplumsal Uyum Araştırması.

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere yaklaşık çeyrek yüzyıllık geçmişe sahip olan bir dernek çok farklı alanlarda faaliyetler gerçekleştirebilmektedir. Bu örnek üçüncü sektör içinde yer alan kurum/kuruluşların aslında belirli bir tarihselliğe ve kurumsal hafızaya sahip olduklarında ne kadar kapsamlı ve önemli çalışmalar gerçekleştirebileceğini de ortaya koymaktadır.

4.2. Vakıflar

Bu çalışmada üçüncü sektör içinde ele aldığımız vakıflar tarihsel açıdan Babillerden Eski Mısır ve Yunan Uygarlıklarına kadar uzanan binlerce yıldır varlığını devam ettiren sosyokültürel, iktisadi, manevi ve hukuki bir yapıyı ifade etmektedir. Bugün üzerinde yaşadığımız Anadolu coğrafyasına Orta Asya'dan taşınan ve kurumsallaştırılan vakıf anlayışı Osmanlı İmparatorluğu zamanında en yaygın ve etkili dönemini yaşamıştır. Osmanlı döneminde halkın genelinin ilgilendiren ibadethane, medrese, kütüphane, şifahane, han, hamam, çeşme, sebil, imaret ve mezarlık gibi mekânların inşası ve bakımı gibi hizmetlerin pek çoğu vakıflar aracılığıyla yerine getirilmiştir. Batı dünyasında kilisenin, belediyenin ya da kralın veya hükümetin yaptığı işlerin çoğu Osmanlı İmparatorluğunda genellikle halkın kurduğu vakıflar tarafından yerine getirilmiştir (Bayartan, 2008, s. 161). Bugün de Osmanlı döneminden miras alınan bir kültür ile varlığını sürdürmeye çalışan vakıfların tüm iş ve işlemleri 2008 yılında çıkarılan *5737 sayılı Vakıflar Kanunu* ile Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) tarafından yürütülmektedir. Bu kanuna ek olarak

Türk Medeni Kanunu da vakıfların iş ve işlemlerinde esas alınan hukuki bir belgedir. Vakıfların tarihsel süreçteki ortaya çıkış ve kuruluş amaçlarına uygun olarak varlıklarını sürdürmeleri ve çağdaş bir anlayışla geleceğe ışık tutmaları amacıyla kurulan ve faaliyetlerine devam eden VGM esas itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlıdır. VGM (2019) tarafından paylaşılan veriler incelendiğinde Türkiye'de aktif olarak faaliyet gösteren toplam 5.692 vakfın bulunduğu görülmektedir. Buna karşın 2000 ila 2019 yılları arasında toplam 1.023 vakfın kapandığı ya da kapatıldığı görülmektedir. Aktif olan vakıfların 5.268'i yeni vakıf¹⁴, 256'sı mülhak vakıf¹⁵, 167'si cemaat vakfı, biri de esnaf vakfı olarak kayıtlıdır. Bu vakıflar içinde en yaygın olan vakıf türünün cumhuriyetin kurulmasından sonra kurulan yeni vakıflar (%92,55) olduğu anlaşılmaktadır. Yeni vakıfların hedef kitlelerine göre dağılımları incelendiğinde 3.933 (%74,65) yeni vakfın çocuklar ve gençlere yönelik faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Yeni vakıfların hedef kitlelerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda detaylı olarak paylaşılmaktadır.

Tablo 3. Yeni Vakıfların Hedef Kitesine Göre Dağılımı (2018)

Sayı	Hedef Kitle	Yeni Vakıf Sayısı	Yeni Vakıf Yüzdesi
1	Çocuklar Gençler	3.933	%24,9
2	Yoksullar	2.461	%15,6
3	Kadınlar	2.248	%14,2
4	Yaşlılar	2.076	%13,1
5	Engelliler	1.756	%11,1
6	Belli Hastalığı Olanlar Diğer Çevre ve Doğal Hayat	1.225	%7,8
7	Belli Bir Kurumda Çalışanlar veya Meslek Sahipleri	581	%3,7
8	Çevre ve Doğal Hayat	523	%3,3
9	Diğer	997	%6,3

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü (2020)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere aktif olarak faaliyet gösteren yeni vakıfların hedef kitleleri arasında doğrudan sığınmacılar ya da mülteciler yer almamaktadır. Buna rağmen bu çalışma kapsamında yapılan araştırma sonucunda sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren 12 vakıf tespit edilmiştir. Bu vakıfların adları dernekler bölümünde de ifade edildiği üzere araştırmanın etik ilkeleri gereği paylaşılmamaktadır. Ancak vakıfların bulunduğu il/ilçe, bölge ve kuruluş yılları ile ilgili detaylı bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Vakıflar

Sıra	Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Sıra	Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı
1	Esenler/	Marmara	1988	7	Fatih /	Marmara	1995

¹⁴ Cumhuriyetin kurulmasından sonra, şahısların isteği üzerine, bağımsız mahkemeler tarafından kurulup, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kuruluş senedine uygunluk yönünden denetlenen vakıflardır. Detaylı bilgi için bkz. <https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/yeni-vakiflar> [Erişim Tarihi: 13.01.2020]

¹⁵ 5737 sayılı Vakıflar Kanununa göre, mülga 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflara mülhak vakıflar denilir. Detaylı bilgi için bkz. <https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/mulhak-ve-esnaf-vakiflar> [Erişim Tarihi: 13.01.2020]

	İstanbul				İstanbul		
2	Kadıköy / İstanbul	Marmara	2000	8	Beyoğlu / İstanbul	Marmara	1994
3	Fatih / İstanbul	Marmara	2015	9	Kızılay / Ankara	İç Anadolu	1990
4	Kağıthane / İstanbul	Marmara	2008	10	Arnavutköy / İstanbul	Marmara	-
5	Fatih / İstanbul	Marmara	-	11	Fatih / İstanbul	Marmara	-
6	Üsküdar / İstanbul	Marmara	1986	12	Beşiktaş / İstanbul	Marmara	1994

Yukarıdaki tablo incelendiğinde ilk olarak bir vakıf (%8,33) dışında kalan tüm vakıfların İstanbul'da ve dolayısıyla Marmara Bölgesi'nde bulunuyor olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumu oransal açıdan ele aldığımızda örnekleme dâhil edilen vakıfların %91,66'sının İstanbul'da kurulmuş olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu tablonun; İstanbul'un yerleşim yeri olarak binlerce yıllık tarihi bir geçmişe sahip olması, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olması veya Türkiye'nin en büyük şehri olmasıyla açıklanabilecek sosyal, kültürel, iktisadi, dini ve benzeri pek çok nedeni olabilir. Fakat bu çalışmanın mahiyeti itibarıyla bu bölümde bu konuyla ilgili daha detaylı bir açıklama yapılmamıştır. Günümüzde sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren bu vakıflar kuruluş yılları açısından değerlendirildiğinde yedi (%58,33) vakfın 2000 ve öncesi yıllarda; iki (%16,66) vakfın da 2001 ve sonrası yıllarda kurulduğu görülmektedir. Kalan üç (%25,00) vakfın ise kuruluş yılları ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Vakıfların fiziksel kapasiteleri ile ilgili olarak yapılan incelemede örnekleme bulunan dokuz (%75,00) vakfın en az bir merkez binası bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra beş vakfın İstanbul ya da Ankara'da bulunan merkez binalarına ek olarak Anadolu'daki çeşitli illerde de saha ofisleri ya da şubeleri bulunduğu tespit edilmiştir. İki vakfın yurt içindeki fiziki olanaklarına ek olarak yurt dışında da saha ofisleri ya da şubeleri bulunmaktadır. Buna karşın geriye kalan üç (%25,00) vakfın web sitesinde fiziki olanaklar ya da taşınmaz mallar ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. 4721 sayılı *Türk Medeni Kanunu*'na göre vakıflar; "*gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır*" (madde 101). Ancak bu çalışmada da tespit edildiği üzere günümüzde bazı vakıfların kendi merkezlerinin bile bulunmadığı görülmektedir. Sığınmacılara ve mültecilere yönelik hizmet veren vakıfların fiziki kapasitelerine ek olarak insan kaynakları ve sponsor destekleri ile uygulama ortakları da incelenmiştir. Vakıflar yukarıda kısaca değinildiği üzere hukuki statüleri açısından derneklere göre daha sistematik ve kurumsal yapılara sahip olmaktadır. Bu yüzden vakıfların özellikle insan kaynakları açısından daha şeffaf oldukları ve daha detaylı bilgiler paylaştıkları tespit edilmiştir. Örnekleme yer alan vakıfların biri dışında tüm vakıfların mütevelli heyeti, yönetim kurulu, denetim kurulu, etik kurulu, genel müdürü ve yardımcısı ile gönüllü/profesyonel olarak çalışan personel sayısı gibi insan kaynağına yönelik pek çok istatistiki veriyi web siteleri üzerinden paylaştıkları görülmektedir. Örnekleme yer alan vakıfların sponsor desteklerine ve/veya uygulama ortaklarına baktığımızda derneklerle çalışan pek çok ulusal ve uluslararası kurum/kuruluşun vakıflarla da benzer çalışmalar gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Söz konusu vakıfların sadece üç tanesinin web sitesinde sponsor desteği ya da uygulama ortağı hakkında bilgi paylaşımı bulunmamaktadır. Geriye kalan tüm vakıflar gerek ulusal (AFAD, KIZILAY, Bakanlıklar, Belediyeler, vb.) gerekse uluslararası (UNHCR, UNICEF, UNFPA, WHO, EU, GIZ, vb.) pek çok kurum/kuruluşla birlikte çalışarak sığınmacılara ve mültecilere yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Vakıfların sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetleri toplam yedi (7) başlık altında toplayabiliriz. Buna göre; (1) Psiko-sosyal destek hizmetleri, (2) Kayıt/üçüncü ülke başvurularında bilgilendirme ve yönlendirme, (3) Sağlık hizmetlerine erişim, (4) Eğitim hizmeti, (5) Nakdi yardımlar, (6) Sosyal uyum, (7) Araştırma ve proje geliştirme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Araştırma boyunca vakıfların sığınmacılara ve mültecilere yönelik sağladıkları hizmetler ve gerçekleştirdikleri faaliyetler bu başlıklar altında toplanmıştır. Burada çalışmanın sınırlılığı bağlamında tüm vakıfların faaliyetlerine değinilmesi mümkün değildir. Bu yüzden örnek olması amacıyla aşağıdaki tabloda 1988 yılında İstanbul’da kurulmuş olan bir vakfın faaliyetlerine yer verilmektedir.

Tablo 5. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Bir Vakfa Ait Faaliyetler

Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı
İstanbul	Marmara	1988	1- Psiko-sosyal destek hizmeti Örnek: Sığınmacı Kadınlar Psikolojik Destek Birimi.
			2- Kayıt ve üçüncü ülke başvurularında bilgilendirme ve yönlendirme Örnek: “BMMYK’ye Üçüncü Ülke Başvurusu Nasıl Yapılır: Sorular ve Cevaplar” adlı bilgilendirme toplantısı.
			3- Sağlık hizmetlerine erişim desteği Örnek: İstanbul’daki Engelli Suriyeli Mültecilere Araç Desteği.
			4- Eğitim hizmeti Örnek: Üreme Sağlığı Eğitimi, Mülteci Hakları Eğitimi.
			5- Nakdi Yardımlar Örnek: Giyim, beslenme ve hijyenik malzeme vb. ihtiyaçların karşılanması için aylık 300 TL nakdi destek sağlanması.
			6- Sosyal Uyum Örnek: Suriyeli Mülteciler için Toplum Merkez, Suriyeli Kadınlar Korosu, Komşu Masallar Projesi.
			7-Araştırma ve Proje Örnek: Suriyelilerin Gereksinimlerinin Karşılanması için İşbirliklerinin Güçlendirilmesi Projesi, Avrupa ve Türkiye’de Göç Ağı Araştırması, STK Çalışanlarının Kapasitelerinin Artırılması Projesi.

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere binlerce yıllık sosyal, kültürel, iktisadi ve manevi geçmişe sahip olan vakıflar sığınmacılara ve mültecilere yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri başta olmak üzere eğitim, sağlık, sosyal uyum ve nakdi destek gibi konularda son derece kapsamlı faaliyetler gerçekleştirmektedir. Ancak bu faaliyetlerin son yıllarda hızla artmakta olduğu ve gerek ulusal gerekse uluslararası pek çok kurum/kuruluş tarafından desteklendiği görülmektedir. Sonuç olarak derneklerden sonra üçüncü sektör içinde yer alan vakıfların da Türkiye ölçeğinde

sığınmacılara ve mültecilere yönelik çeşitli sosyal hizmet sunumları gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

4.3. Sendikalar

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başta İngiltere olmak üzere Batı Avrupa’da ortaya çıkan işçi sınıfının burjuvazi karşısındaki haklarının korunması, iş güvenliğinin sağlanması, çalışma koşullarının ve ücretlerin iyileştirilmesi amacıyla kurulan ve gelişen sendikalar günümüzde üçüncü sektör içinde yer alan bağımsız örgütsel yapılardan biridir. Esas itibarıyla sanayileşme ile ortaya çıkan ve işçi sınıfının haklarını korumak amacıyla faaliyet gösteren sendikalar, günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle farklı faaliyet alanlarına yönelmektedir. Modern dünyada sosyal refah hizmetleri içinde yer alan eğitim, sağlık, bakım, barınma ve sosyal yardım gibi alanlar sendikalar tarafından faaliyet gösterilen alanlardan sadece bir kaçıdır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de bulunan sığınmacılara ve mültecilere yönelik faaliyetler gerçekleştiren sendikalar incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplam dört sendikanın Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik faaliyetler gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Sendikaların illere ve bölgelere göre dağılımı değerlendirildiğinde dört sendikanın da Ankara’da ve İç Anadolu Bölgesi’nde yer aldığı görülmektedir. İncelemeye konu olan sendikaların kuruluş yılları incelendiğinde hepsinin 2000’li yıllardan önce kurulmuş ve kurumsallaşmış yapılar oldukları anlaşılmaktadır.

Örnekleme yer alan sendikaların hepsinin Ankara’da bir merkez binası bulunmakla birlikte sadece iki sendikanın diğer illerde yer alan şube veya ofisleri mevcuttur. İnsan kaynağı açısından vakıflarda olduğu gibi oldukça şeffaf bir yapıya sahip olan sendikaların başta başkan ve başkan yardımcılar olmak üzere genel sekreter, genel yönetim kurulu, genel denetim kurulu, genel disiplin kurulu, üyeler ve çeşitli profesyonellerden oluşan kurumsal yapılar oldukları görülmektedir. Sendikaların kuruluş amaçları ve işleyişlerine (siyasi, iktisadi ve idari yapılardan bağımsız örgütsel yapılar) bağlı olarak gerçekleştirdikleri faaliyetlerde herhangi bir sponsor ya da uygulama ortağı ile çalıştıkları tespit edil(e)mmiştir.

Sendikaların faaliyet alanları incelendiğinde oldukça sınırlı ve dar bir faaliyet alanı karşımıza çıkmaktadır. Değerlendirmeye dâhil edilen dört sendikanın da savunuculuk, eğitim ve araştırma olmak üzere toplam üç farklı alanda faaliyet gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo 6. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Bir Sendikaya Ait Faaliyetler

Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı
Ankara / Altındağ	İç Anadolu	1962	1- Savunuculuk Örnek: “Zulüm Bitene Kadar Durmayacağız” “Suriyeli Mahpus Kadınlar İçin Yürüyüş”
			2- Eğitim hizmeti Örnek: Mültecilerin Çalışma Hayatına Katılımı Amaçla “İş Başı Eğitimi”
			3- Araştırma Örnek: Suriyeli Mültecilerin Çalışma Hayatına Uyum ve Toplumsal Kabulü

Örnekleme yer alan sendikalardan ikisi eğitimci üyelerden oluşurken diğer ikisi de işçi üyelerden oluşmaktadır. Buna rağmen yapılan araştırmada tüm sendikaların benzer eğitim ve araştırma faaliyetleri gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Sendikalar tarafından gerçekleştirilen eğitim ve araştırma faaliyetlerinin genellikle istihdam alanı ve piyasası merkezli oldukları görülmektedir. Öte yandan sendikaların “savunuculuk” temelinde yer alan kuruluş amaçları da göz önüne alındığında yukarıdaki tabloda yer alan faaliyetlerin sendikalar tarafından gerçekleştiriliyor olması bir anlam ve bütünsellik kazanmaktadır.

4.4. Konfederasyonlar

Konfederasyonlar benzer amaçlar ya da hedefler doğrultusunda hareket etmek isteyen; farklı kuruluş amacı, hedefi, temel felsefesi, görüşü ve /veya ideolojisi olan sendikaların bir araya gelmesiyle oluşan bağımsız örgütsel yapıları ifade etmektedir. Konfederasyonlar da tarihsel ve varoluşsal açılarından sendikalarla benzer bir hikâyeye sahiptir. Bu çalışmada Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere hizmet sunan konfederasyonlardan üçü örnekleme dâhil edilmiştir. Bu konfederasyonların üçü de Ankara merkezli olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca söz konusu konfederasyonların kuruluş yılları incelendiğinde üç konfederasyonun da örnekleme de yer alan sendikalar gibi 2000’li yıllardan önce kurulduğu anlaşılmaktadır. Her üç konfederasyonun da Ankara’da bir merkez binası bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bir konfederasyonun Türkiye genelinde çeşitli şubeleri olduğu ifade edilmektedir. Konfederasyonların insan kaynağı açısından da vakıflar ve sendikalarda olduğu gibi son derece şeffaf bir yapıya sahip oldukları söylenebilir. Yapılan araştırmada her bir konfederasyonun başkan, başkan yardımcıları, genel sekreter, yönetim kurulu, denetim kurulu ve disiplin kurulu gibi farklı yapılar içinde yer alan profesyonellere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Konfederasyonlar her ne kadar sendikaların bir araya gelmesiyle oluşmuş ve bağımsız olarak kabul edilen yapılar olsalar da çeşitli faaliyetlerde farklı sponsor ya da uygulama ortağı olarak tanımlayabileceğimiz kurum/kuruluşlarla işbirliği içerisinde olmaktadır. Örneğin aşağıdaki tabloda yer alan konfederasyonun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı başta olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı, İŞKUR, Avrupa Birliği ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) gibi ulusal ve uluslararası kurum/kuruluşlarla işbirliği içinde faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 7. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Bir Konfederasyona Ait Faaliyetler

Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı
Ankara / Çankaya	İç Anadolu	1976	1- Eğitim Örnek: Yabancılar İçin Temel Düzeyde Türkçe Öğretimi.
			2- Araştırma ve Proje Geliştirme/Uygulama Örnek: Mesleki Eğitim Yoluyla Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu Projesi.
			3- Ayni ve Nakdi Yardımlar Örnek: Mülteciler ve Sığınmacılar İçin Yardım Kampanyası.

Konfederasyonların sendikalar tarafından gerçekleştirilen eğitim ve araştırma faaliyetlerinden farklı olarak proje geliştirme ve uygulama çalışmaları ile ayni/nakdi yardım kampanyaları da düzenledikleri görülmektedir. Bu durum konfederasyonların sendikalardan farklı olan çeşitli kurum/kuruluşlarla sponsor ve/veya uygulama ortağı olarak çalışması ile örtüşmektedir. Nitekim sendikalara nazaran daha üst bir yapılanmaya sahip olan konfederasyonlar geliştirdikleri projeler neticesinde çeşitli ulusal ve uluslararası kurum/kuruluşlardan fon sağlayabilmektedir. Konfederasyonların hem idari hem de hukuki durumu bu tür çalışmaları mümkün kılmaktadır. Fakat aynı durum “bağımsızlık” ilkesine bağlılığın daha çok hissedildiği sendikalar için söz konusu olamamaktadır. Konfederasyonların yine sendikalardan farklı; ancak derneklere ve vakıflara benzer olarak bazı yardım kampanyaları düzenledikleri ve çeşitli dernek ve vakıfları da bu kampanyaların paydaşı olarak sürece dâhil ettikleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak farklı amaca, görüşe ve ideolojiye sahip olan bağımsız sendikaların bir araya gelerek oluşturdukları konfederasyonların Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerde sendikalardan daha bağımsız bir şekilde hareket edebildiği görülmektedir. Üstelik bu süreçte hem farklı ulusal ya da uluslararası kurum/kuruluşlarla hem de

üçüncü sektör içinde yer alan çeşitli dernek ve vakıflarla işbirliği içinde hareket edebilme kapasitesine ve özgürlüğüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

4.5. Platformlar

Öncelikli amacı toplumsal konularla ilgili çalışmalar yapmak olan üçüncü sektörün, 21. yüzyılın hızla gelişen ve değişen toplumsal sorunlarıyla mücadele edebilmek adına yeni araçlar geliştirdiği görülmektedir. Bu noktada sivil toplum platformları son yıllarda en çok ön plana çıkan ve yaygınlaşan araçlardan biridir. Platformlar 5253 sayılı *Dernekler Kanunu*'nun 2. maddesi (f) bendinde “*derneklerin kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere girişim, hareket ve benzeri adlarla oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici nitelikteki birliktelikler*” olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere platformlar üçüncü sektör kuruluşlarının belirli ve/veya ortak bir amaç etrafında toplanarak oluşturdukları tüzel kişiliği bulunmayan geçici yapılardır. Nitekim aynı kanunun 25. maddesinde derneklerin; amaçları ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, kendi aralarında veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere platformlar oluşturabilecekleri açık şekilde belirtilmektedir (Dernekler Kanunu, 2004). Buradaki temel amaç bireysel ve toplumsal ihtiyaçların, taleplerin veya sorunların hızla değiştiği bu yüzyılda hızlı şekilde örgütlenerek akut müdahaleler veya faaliyetler gerçekleştirebilmektir.

Platformlara ait tüzel bir kişilik olmadığı gibi herhangi bir kanun ya da tüzük de bulunmamaktadır. Bunun yerine 5253 sayılı *Dernekler Kanunu*'nda yer alan tüm hususlar (ilkeler, esas ve usuller, cezalar) kurulan platformlar için de geçerlidir. Bu çalışmada Türkiye’de bulunan sığınmacılara ve mültecilere yönelik sosyal hizmet sunumu kapsamında değerlendirebileceğimiz faaliyetler gerçekleştiren üç farklı platforma ulaşılmıştır. Elbette ki bu platformlar dışında farklı pek çok platform da bu konuda çalışmalar yürütmektedir; ancak bu sayı web siteleri ya da çevrimiçi paylaşım ağları üzerinden bilgilerine ulaşılabilen platformlardan oluşmaktadır. Örneklemeye dâhil edilen platformlardan ikisi İstanbul’da (Marmara Bölgesi), biri Şanlıurfa’da (Güneydoğu Anadolu) faaliyet göstermektedir. Kuruluş yılları incelendiğinde İstanbul’da oluşturulan platformlardan biri 2009 diğeri ise 2015 yılında kurulmuştur. Bu platformların biri sağlık alanıyla diğeri ise doğrudan göç alanıyla ilgili faaliyetler ve çalışmalar gerçekleştirmek üzere oluşturulmuştur. Şanlıurfa’da bulunan platform 2011 yılında oluşturulmuş olup kuruluşundan itibaren Suriye’den gelen sığınmacılara ve/veya geçici koruma statüsü sahibi kişilere yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Platformların üçü de sanal platform olarak oluşturuldukları için dernekler, vakıflar, sendikalar ya da konfederasyonlar gibi herhangi bir özel mülkiyete ya da fiziki alana sahip değildir. Ancak platformların içinde yer alan çeşitli derneklerin ya da vakıfların merkezleri, şubeleri veya ofisleri fiziksel kapasite kapsamında kullanılmaktadır. Söz konusu platformlar aynı zamanda sanal platformlar olmaları nedeniyle insan kaynakları açısından diğer üçüncü sektör kurum/kuruluşlarına göre farklı bir yapı sahiptir. Buna göre platformların başkanı/koordinatörü, başkan/koordinatör yardımcıları, genel yayın yönetmeni, yayın koordinatörü, görsel yönetmen, yönetim kurulu, danışma kurulu, üyeler ve gönüllüler gibi çeşitli insan kaynağı unsurlarına sahip oldukları görülmektedir. Diğer üçüncü sektör kuruluşlarından farklı olarak platformlarda profesyonel olarak istihdam edilen herhangi bir personel bulunmamaktadır. Platformlar her ne kadar farklı derneklerin veya vakıfların bir araya gelmesiyle oluşturulmuş olsalar da sponsor veya uygulama ortağı bulma konusunda dernekler ve vakıflar kadar çeşitliliğe sahip değildir. Yapılan incelemede söz konusu platformların AFAD ve KIZILAY gibi ulusal; üniversiteler ve belediyeler gibi yerel kaynakları kullanarak faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Örneklemde yer alan üç platformun faaliyetleri incelendiğinde (1) eğitim ve bilgilendirme, (2) araştırma, (3) sağlık hizmetleri, (4) ayni ve nakdi yardımlar olmak üzere toplam dört başlık altında toplanabilir. Ancak bu dört farklı başlık altında da faaliyet gösteren herhangi bir platform bulunmamaktadır. Bir platform sağlık hizmetleri alanındaki faaliyetlere ağırlık verirken; diğer bir platform eğitim ve bilgilendirme (seminer, kurs, konferans, çalıştay, atölye vb. gibi) alanındaki faaliyetlere yoğunlaşmış durumdadır. Aşağıdaki tabloda örnek olması amacıyla incelenen bir platformun faaliyet alanı ve çalışmaları paylaşılmaktadır.

Tablo 8. Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Hizmet Veren Bir Platforma Ait Faaliyetler

Bulunduğu İl/İlçe	Bulunduğu Bölge	Kuruluş Yılı	Faaliyet Alanı
Şanlıurfa	Güneydoğu Anadolu	2011	1- Ayni ve Nakdi Yardımlar Örnek: Yetim Sığınmacı Çocuklara Bayram Harçlığı Dağıtımı, Yetim Sığınmacı Çocuklara Bisiklet Dağıtımı, Sığınmacı Giydirme Programı.
			2- Sağlık Hizmetleri Örnek: Suriyeli Hastaların Ameliyat Edilmeleri ve Taburcu Sonrası Destek Çalışmaları.

Yukarıdaki tabloda hem Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere hem kaynak ülkelerdeki potansiyel sığınmacı ve mülteci gruplara yönelik hizmetler sunan bir platforma ait faaliyetler yer almaktadır. Söz konusu platformun web sitesi incelendiğinde daha çok ayni ve nakdi yardımlar üzerinden faaliyetler gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak dernekler (5253 sayılı *Dernekler Kanunu*) ve vakıflar (5737 sayılı *Vakıflar Kanunu*) gibi kendine özgü herhangi bir mevzuata sahip olmayan, tüzel bir kişiliği bulunmayan, tâbi olduğu kanuna göre geçici süre ile oluşturulabilen platformların pek çok konuda ve faaliyet alanında en az dernekler ve vakıflar kadar aktif oldukları görülmektedir. Üçüncü sektörün daha sistematik ve kurumsal bir yapıya kavuştuğu, sivil toplum düşüncesinin gerek toplumsal gerekse kamusal alanda giderek daha çok kabul gördüğü ve yaygınlaştığı bir dönemde platformların da niceliksel olarak artacağı öngörülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken temel husus; bu olası niceliksel artışın hukuki anlamda yasal bir zemine kavuşturularak yetenekli, eğitilmiş ve yetkin insan kaynağı ile desteklenmesidir.

5. Sonuç ve Tartışma

11. Kalkınma Planı kapsamında kurulmuş olan “*Kalkınma Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları Özel İhtisas Komisyonu*” tarafından hazırlanan ve yayınlanan ön raporda sivil toplum kuruluşlarının gelecek 15 yılda özellikle göç konusunda daha fazla çalışma yapmaları; bölgesel ve uluslararası göçün yol açtığı zorlukların aşılması konusunda insani yardım, eğitim, istihdam ve savunuculuk gibi farklı alanlarda faaliyetlerini arttırmaları ve kurumsal kapasitelerini hazır hâle getirmeleri gerektiği ifade edilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019, s. 57). Bu tespitten hareketle hazırlanan bu çalışmada en çok ön plana çıkan ve incelenen kuruluşlar dernekler olmuştur. Oldukça çeşitli faaliyet alanlarına sahip olan derneklerin, yasal bir mevzuata (5253 sayılı *Dernekler Kanunu*) tâbi olmalarına rağmen, yeterince şeffaf ve denetlenebilir bir yapıya sahip olmadıkları görülmektedir. Derneklerin pek çoğunun başta kuruluş felsefesi olmak üzere misyon, vizyon insan kaynağı, kurumsal ve fiziki kapasite gibi konularda yeterince açık ve anlaşılabilir yapılar olmadıkları sonucuna varılmaktadır. Derneklerin Türkiye’deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik pek çok faaliyet gerçekleştirmelerine rağmen neredeyse hiçbir faaliyetin etkililiği ve sürdürülebilirliği ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum gerçekleştirilen pek çok faaliyetin kısa süreli, dönemsel, çıktı ve sonuç odaklı olarak gerçekleştirildiği düşüncesinin oluşmasına neden olmaktadır. Oysaki üçüncü sektörün en temel amaçlarından biri bugünden hareketle geleceğin inşa edilmesidir. Dolayısıyla “günü kurtarmaya” yönelik çalışmalar sadece derneklerin değil diğer tüm üçüncü sektör kurum/kuruluşlarının hedefleriyle örtüşmemelidir.

Derneklerden sonra bu alanda en çok ön plana çıkan kurum/kuruluşlar vakıflardır. Yapılan araştırmada vakıfların da en az dernekler kadar aktif oldukları ve çeşitli faaliyetler gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Üstelik vakıfların derneklere göre daha şeffaf ve kurumsal yapılar oldukları, geçmişten gelen bir kültürle “günü kurtarmaktan” ziyade geleceğe ışık tutmak amacıyla hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Vakıfların web sitelerinde başta kuruluş amaçları ve

yılları olmak üzere misyon, vizyon insan kaynağı, kurumsal ve fiziki kapasite, sponsor veya uygulama ortakları gibi pek çok bilgiye detaylı bir şekilde yer verilmektedir. Örneğin vakıfların web sitelerinde başkan, başkan yardımcıları, yönetim kurulları ve denetim kurulları gibi idari yapı içinde yer alan kişilerin isimleri açık bir şekilde yer almaktadır. Aynı durum örnekleme yer alan neredeyse hiçbir dernek için söz konusu değildir. Derneklerin sponsor veya uygulama ortağı olarak çalıştıkları ulusal ve uluslararası kurum/kuruluşlarla genellikle proje bazlı çalışmalar yürüttükleri; vakıfların ise kültürel ve hukuki yapıları nedeniyle bu tür çalışmalara ek olarak mal varlığı ve bağış gibi farklı kaynaklardan elde edilen gelirlerden de yararlandıkları görülmektedir.

Bu araştırmada vakıflardan sonra en çok faaliyet gerçekleştirdiği tespit edilen üçüncü sektör kurum/kuruluşları sendikalar olmuştur. Sendikalar da vakıflara benzer şekilde oldukça şeffaf ve kurumsallaşmış yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuruluş felsefesi açısından işçilerin hak ve çıkarlarının korunmasını amaç edinen sendikalar, günümüzde farklı sosyal sorunların çözümünde de aktif olarak yer almaktadır. Bu araştırmada, sendikaların gerçekleştirecekleri faaliyetlere kaynak sağlama ya da fon bulma konusunda dernekler ve vakıflar kadar esnekliğe ve çeşitliliğe sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bu yüzden sendikaların gerçekleştirdikleri faaliyetlerin daha çok savunuculuk, eğitim ve araştırma gibi alanlarda sınırlı kaldığı görülmektedir. Buna rağmen farklı kuruluş amacı, hedefi, temel felsefesi, görüşü ve /veya ideolojisi olan sendikaların bir araya gelmesiyle oluşan konfederasyonların bu konuda daha rahat hareket ettikleri görülmektedir. Yapılan incelemede konfederasyonların da sendikalar gibi son derece şeffaf ve kurumsallaşmış yapılar oldukları; buna ek olarak Türkiye'deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik sunulan hizmetlerde sendikalardan daha bağımsız ve etkili çalıştıkları sonucuna varılmıştır.

Bu araştırmada son olarak derneklerin, vakıfların ve/veya sendikaların bir araya gelmesiyle oluşan; ancak tüzel kişiliği bulunmayan platformlar ele alınmıştır. Yapılan araştırmada derneklerin; platformların oluşturulması, yönetimi ve işleyişi gibi konularda diğer üçüncü sektör kurum/kuruluşlarına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna paralel olarak platformların şeffaflık ve kurumsallaşma konularında derneklerle benzer özellikler taşıdıkları tespit edilmiştir. Platformların ulusal ve yerel düzeyde çeşitli kurum/kuruluşlarla birlikte çalıştıkları; ancak uluslararası düzeyde fon sağlama, sponsor desteği alma veya uygulama ortağı bulma konularında dernekler kadar etkili olamadıkları görülmüştür. Dernekler ve sendikalar gibi kendine özgü yasal bir mevzuata sahip olmayan platformların, hukuki anlamda daha bağımsız oldukları; fon sağlama ve sponsor desteği alma konusunda derneklerin ve vakıfların kaynaklarından yararlanabildikleri ve hızlı bir şekilde hareket ederek akut müdahaleler gerçekleştirebilme kapasitesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Fakat bu yapı şeffaflık ve hesap verilebilirlik gibi konularda ciddi soruları içinde barındırmaktadır. Platformlarla ilgili olarak 5253 sayılı *Dernekler Kanunu*'nun hükümleri doğrultusunda hareket edilmesi gerektiği belirtilse de; giderek yaygınlaşan bu yapıların iş ve işlemlerinin yürütülebilmesi için ayrı bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye'deki sığınmacılara ve mültecilere yönelik gerçekleştirilen sosyal hizmet sunumunun incelendiği bu araştırmada üçüncü sektör içindeki pek çok kurum/kuruluşun sundukları hizmetlerde hak temelli uygulamalardan ziyade ihtiyaç temelli uygulamalar gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Sunulan hizmetlerin hizmet alan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere planlandığı anlaşılmaktadır. Bu tür bir yaklaşım, hizmet alan kişileri aldıkları hizmete bağımlı hale getirerek pasifleştirmekte ve sunulan hizmeti tüketmeye yöneltmektedir. Oysaki 21. yüzyılın çağdaş ve post-modern sosyal hizmet anlayışı; hizmet alan birey, grup ve toplulukların güçlendirilerek aktifleştirilmesini ve tüketimden ziyade üretimin bir parçası haline getirilmesini önemsemektedir. Bunun için de hak temelli uygulamanın benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ne var ki yapılan araştırma sonucunda üçüncü sektör içinde yer alan pek çok kurum/kuruluşun hak temelli bir anlayışın çok uzağında, kısa süreli/geçici ve günü kurtarmaya yönelik konjonktürel çabalar ve faaliyetler içinde oldukları tespit edilmiştir. Nitekim İltica ve Göç Araştırma Merkezi (İGAM) Başkanı Metin Çorabatır'ın ifadeleri de bu tespiti doğrular niteliktedir: *"2012 yılına kadar, kriz öncesinde, bu alanda çalışan az sayıda kuruluş vardı ve kapasiteleri çok düşüktü. 13 kuruluştan azdı ve bunların çoğu 'hak temelli' örgütlerdi. Bugün, Suriyeli mülteci durumuna [cevaben] hizmet veren 8 STK kuruldu. 2014-2015 yılları arasında*

kriz görünür hale geldi. Türkiye'nin batısındaki vakıf ve platformların sayısı arttı. İyi niyetliler ama mültecilerin kim olduğunu bilmiyorlar.” (Mackreath & Sağnıç, 2017, s. 30).

Tüm bu tespitlere ve çıkarımlara rağmen son söz olarak ifade edilmelidir ki; özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren neo-liberal politikalarla sistematik şekilde baskı altına alınan ve dönüştürülen *homo oeconomicus*'un tekelinde bulunan bu yüzyılın insani değerleri karşısında, üçüncü sektörün varlığı ve çabası “insani bir başkaldırı” olarak görülmeli ve kıymetlendirilmelidir.

Kaynakça

- Açıkgöz, R., (2013). Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör. Ankara: Altınpost Basın Yayın Dağıtım.
- Bayartan, M., (2008). “Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar Ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler”, Osmanlı Bilimi Araştırmaları, sayı 10 (1), ss. 157-175.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (2020). <https://www.unhcr.org/tr/ucuncu-ulkeye-yerlestirme> [Erişim Tarihi: 01.01.2020]
- Buğra, A., (2008). Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, M., (2019). “Türkiye’de Dernek Yöneticilerinin Sosyal Güvenliği ve Güveni Kötüye Kullanma İkilemi” IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (5), ss. 645-655.
- Creswell, J.W., (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri-Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları Ön Rapor, <http://onbirinciplan.gov.tr/oik-ve-calisma-grubu-listeleri/kalkinma-surecinde-sivil-toplum-kuruluslari/on-rapor/> [Erişim Tarihi: 15.01.2020]
- Çelik, V., & Pekküçükşen, Ş. (2018). “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç Konusundaki Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, Üçüncü sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 53(3), 1273-1283.
- Çiftçi, C., (2012). Sivil Toplum: Kökenleri, Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları. https://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/Sivil_Toplum_STK.pdf
- Dernekler Kanunu (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5253.pdf> [Erişim Tarihi: 15.01.2020]
- Emini, F. T., (2013). “Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 36.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2019). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> [Erişim Tarihi: 01.01.2020]
- Karataş, A., (2019). “İnanç Temelli Uluslararası İnsani Yardım Kuruluşları: Beşir Derneği Örneği”, Journal of International Social Research, 12 (62).
- Mackreath, H., & Sağnıç, Ş. G., (2017). Türkiye’de Sivil Toplum ve Suriyeli Mülteciler. Helsinki Yurttaşlar Derneği.
- Meier, S., & Stutzer, A., (2004). Is volunteering rewarding in itself?, Discussion Paper Series No: 1045. <http://ftp.iza.org/dp1045.pdf> [Erişim Tarihi: 22.11.2019]
- İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) (2014). Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar ile İlgili Rapor, Ankara.
- Özdemir, S., Başel, H., & Şenocak, H., (2009). “Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar’da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 56.

- Patton, M. Q., (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. Mesut Bütün & Selçuk Beşir Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Salamon, L. M., & Anheier, H. K., (1996). The international classification of nonprofit organizations: ICNPO-Revision 1, 1996. Baltimore Mar: Johns Hopkins University Institute for Policy Studies.
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2019). <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-uye-sayilarinin-turkiye-nufusuna-orani> [Erişim Tarihi: 22.11.2019]
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2019). www.siviltoplum.gov.tr/dernek-nasil-kurulur [Erişim Tarihi: 31.12.2019]
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2019). <https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler> [Erişim Tarihi: 02.01.2020]
- Solmaz, B., & Görkemli, H. N., (2012). Yeni Bir İletişim Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı ve Konya Kadın Dernekleri Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (28), ss. 183-189.
- Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Birliği (NASW). <https://www.socialworkers.org/Practice> [Erişim Tarihi: 30.11.2019]
- Şahin Başfıncı, Ç., (2008). “Bir Pazarlama İletişim Medyası Olarak Web Ortamında İçerik Analizi Yapmanın Güçlükleri ve Olası Çözüm Önerileri”, Yönetim, Yıl: 19, Sayı: 61, Ekim, ss. 52-71.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). Kalkınma Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları 11. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- TEGV (2012). Gönüllülük Araştırmaları, (Hazırlayan: Dr. Emre Erdoğan). <https://tegv.org/wp-content/uploads/Arastirmalar/TEGVGonullulukArastirmalari.pdf> [Erişim Tarihi: 22.11.2019]
- Türk, G. D., (2016). “Türkiye’de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme”, Marmara İletişim Dergisi, (25), ss. 145-157.
- Türk Medeni Kanunu (2001). <https://www.mevzuat.gov.tr/www.mevzuat.gov.tr> 1.5.4721.doc [Erişim Tarihi: 13.01.2020]
- Usta, R., (2007). “Türkiye’deki En Büyük 100 Sanayi İşletmesinin Web Sitelerinin Pazarlama İletişimi Yönünden İncelenmesi”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 21, Sayı 2, ss. 243-260.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) (2019). Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı, https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_945_290519/02-Vakıfların-turlerine-g.pdf [Erişim Tarihi: 13.01.2020]
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) (2020). Yeni Vakıfların Hedef Kitlesine Göre Dağılımı (2018) https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_945_290519/10-yeni-Vakıfların-hedef-.pdf [Erişim Tarihi: 13.01.2020]
- Yıldırım, D. Ş., (2019). “Suriyeli Göçü Ve Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde STK'lar”, Journal of International Social Research. 12 (63), ss. 727-735.
- Yiğit, R., (2017), Türkiye’nin Yeni Dönem Göç Politikaları Kapsamında Sivil Toplumun Yeri (Suriye Örneği), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yiğiter, A., & Tamer, M., (2019). “Geçici Koruma Statüsündeki Sığınmacılar İle Sivil Toplum Kuruluşlarının İlişkisi Üzerine Bir Nitel Çalışma: Hatay İli Örneği”, Journal of International Social Research, 12(64).

<https://www.vgm.gov.tr/Vakiflarimiz/Vakiflarimiz/mulhak-ve-esnaf-vakiflar> [Erişim Tarihi: 13.01.2020]

<https://www.vgm.gov.tr/Vakiflarimiz/Vakiflarimiz/yeni-vakiflar> [Erişim Tarihi: 13.01.2020]

Research Article

Türkiye’deki Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmet Sunumunda Üçüncü Sektör Analizi

Third Sector Analysis in the Provision of Social Work for Asylum Seekers and Refugees in Turkey

Bekir GÜZEL

Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

bekirguzell@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0795-0768>

Extensive Summary

Introduction

Organizations such as associations, foundations, unions, communities, federations, confederations and platforms, which enable people to participate in activities in the public on a voluntary basis without profit, are generally defined as the third sector. In addition to this definition, different names are also used, such as civil societies and non-governmental organizations (NGOs). In the 21st century, the third sector is becoming increasingly important in the developed and developing countries. Accordingly, the visibility and recognition of the third sector in public have also increased. Until recently, we cannot talk about the visibility and recognition of the third sector in Turkey, which is accepted as a developing country. However, the necessity of the requirement of the basic needs of the asylum seekers that had to leave their homeland and came to the borders of Turkey as a result of the public protests began in 2012 in Syria and their demands for asylum and temporary protection have been a turning point in terms of visibility and recognition of the third sector. Today, the third sector is not only for the refugees from Syria; it also plays an important role in meeting the needs of many refugees from different countries such as Afghanistan, Pakistan, Iraq, Somalia and Bangladesh. This research aimed at analyzing social services of the third sector providing services for the refugees in Turkey, which is facing more asylum seekers every year especially as a result of popular movements called the "Arab Spring" at the end of 2010 began in North Africa.

Methodology

In this qualitative research, prepared in accordance with the hermeneutics paradigm, case study was used as a research model. Selecting a research model in scientific research provides the researcher with a specific roadmap for conducting the study. The universe of the study was all third sector organizations /institutions actively involved in the provision of social work for asylum seekers and refugees in Turkey, and the institutions / organizations to be included in the sample were chosen according to the maximum diversity sampling method included in the non-random sample types. The aim was to reach the maximum level of diversity that could contribute to the research.

In this study, first of all, a draft Word file was prepared in order to perform the content analysis systematically, quickly and effectively. In this file, seven (7) different titles that belong to the websites planned to be investigated and appropriate for the purpose of the research was selected.

Accordingly, for each third sector institution included in the sample, the data were collected on seven different topics; (1) province / district, (2) region, (3) year of establishment, (4) physical capacity, (5) human resources, (6) sponsor supports or partners and (7) field of activity. Data collection through website browsing was completed between November, 29 and December 23 in 2019.

For the data analysis; content analysis, one of the techniques frequently used in qualitative research, was used to analyze the data. Content analysis is gathering similar data within the framework of certain concepts and organizing and interpreting it in a way that the readers can understand (Usta, 2007, p. 250).

Findings

51 different institutions / organizations as follow were analyzed within the scope of the research: 29 associations (56.86%), 12 foundations (23.52%), four unions (7.84%), three confederations (5.88%) and three platforms (5.88%). Of all the third sector institutions / organizations that provide social services for asylum seekers and refugees in Turkey, associations were seen to stand out most. When the reason for this situation was investigated, it was found that establishing an association is easier and faster than founding institutions / organizations such as foundations, unions or confederations.

In this section, in order to make the findings more clear findings were presented starting from the associations and then to foundations, unions, confederations and platforms.

Discussion

Associations were found to be the most prominent and analyzed organizations in this study. It seemed that although the associations, which have a wide range of activities, are subject to a legal legislation (Associations Law No. 5253), they do not have a transparent and auditable structure. In addition, it was concluded that most of the associations do not have enough clear structures such as the philosophy of establishment, mission, vision, human resources, institutional and physical capacity. In spite of the associations providing many activities and services for asylum seekers and refugees in Turkey within the scope of social work, there is no activity or study to continue the effectiveness and sustainability of them. This situation leads to the idea that many of the activities carried out are short-term, periodic, output and result oriented. However, one of the main objectives of the third sector is to build the future starting from today. Therefore, efforts to “save the day” should not coincide with the goals of not only associations but all other third sector institutions / organizations.

After the associations, foundations are the institutions / organizations that are seen to be at the forefront in this field. In the research, it was concluded that the foundations are as active as the associations and carry out various activities. Moreover, it was inferred that foundations are more transparent and structured institutionally than associations, and they act to shed light on the future rather than “saving the day” understanding culture from the past. A lot of information is provided on the websites of the foundations, such as their mission, vision human resources, institutional and physical capacities, sponsors or partners and particularly the purpose and years of establishment. For instance, on the websites of the foundations, the names of the people in the administrative structure such as the president, vice-presidents, boards of directors and supervisory boards are clearly stated. The same kind of information cannot be found in the websites of the associations within this sample. Generally, associations carry out project-based studies with national and international institutions / organizations and work as sponsors or partners. On the other hand, in addition to such studies it was seen that foundations also benefit from income from different sources such as assets and donations due to their cultural and legal structures.

Unions were found as the most active third sector institutions / organizations that after the foundations. Similar to foundations, unions are also seen as very transparent and institutionalized structures. Unions aiming at protecting workers' rights and interests based on their establishment philosophy are actively involved in the solution of different social problems today. However, as they are economic structures and are expected to act independently as administrative, economic

and political structures, they act differently from both associations and foundations. In this study, it was concluded that unions do not have as much flexibility and diversity as associations and foundations in terms of funding or fundraising their activities. For this reason, it is seen that the unions' activities are mostly limited to areas such as advocacy, education and research. Nevertheless, it appears that confederations, which are formed of unions with different foundation objectives, goals, basic philosophies, opinions and / or ideologies, act more comfortably in this regard. As a result of the analysis, it was inferred that confederations are very transparent and institutionalized structures like unions. Besides, the services offered to refugees and asylum seekers in Turkey by the confederations are more effective and independent than the ones unions provide.

Finally, in this research, associations, foundations, unions and platforms without legal personality were analyzed. As a result, associations were found to be more effective than other third sector institutions / organizations in creation, management and operation of the platforms. Accordingly, it was seen that platforms do not have similar characteristics with associations in terms of transparency and institutionalization. Although the platforms are not as active as associations in terms of providing funds at international level, receiving sponsor support or being an implementation partners; they work with various institutions / organizations at national and local levels. Platforms, such as associations and unions, which do not have their own legal legislation, are more legally independent and seemed to be able to use the resources of funding, receive sponsor support and perform acute interventions by acting quickly. However, this structure contains serious questions on some issues such as transparency and accountability. Despite the statement about the necessity to act in accordance with the provisions of the *Associations Law No. 5253* regarding the platforms; a separate legal arrangement is required for the execution of the works and transactions of these increasingly common structures.